

Pranje novca i značaj poreznih savjetnika u sustavu spječavanja pranja novca

Herek, Vedrana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:493544>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet u Zagrebu
Katedra za financijsko pravo i financijsku znanost

Vedrana Herek

PRANJE NOVCA I ZNAČAJ POREZNIH SAVJETNIKA U SUSTAVU SPRJEČAVANJA
PRANJA NOVCA

diplomski rad

mentor diplomskog rada: izv. prof. dr.

sc. Tereza Rogić Lugarić

Zagreb, rujan 2022.

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

U ovom diplomskom radu biti će najprije objašnjen pojam pranja novca, razvitak pranja novca kroz povijest te će se prikazati proces pranja novca kroz njegove različite faze. S obzirom da se posljednjih godina fokus „perača“ novca preusmjerio s financijskog sektora na samostalne profesije, došlo je do uvrštavanja samostalnih profesija, uključujući poreznih savjetnika u sustav sprječavanja pranja novca. S obzirom da se rad odnosi na značaj poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca, objašnjena je i porezno-savjetnička djelatnost te prava i obveze poreznih savjetnika prema Zakonu o poreznom savjetništvu i Komora poreznih savjetnika. U radu je također naveden zakonodavni okvir samostalnih profesija u sustavu sprječavanja pranja novca na međunarodnoj razini, a kasnije i na nacionalnoj razini, s većim fokusom na Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, gdje se pojašnjavaju mjere i radnje koje porezni savjetnici poduzimaju radi sprječavanja pranja novca. Naposljetku je navedena statistička analiza prijavljenih sumnjivih transakcija poreznih savjetnika kako bi se mogao izvesti zaključak njihova značaja u sustavu sprječavanja pranja novca.

Ključne riječi: pranje novca, porezni savjetnici, Komora poreznih savjetnika, sustav sprječavanja pranja novca, sumnjive transakcije, Zakon o poreznim savjetnicima, Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

IZJAVA O IZVORNOSTI

Ja, Vedrana Herek pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica ovog diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način, bez pravilnog citiranja korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

(vlastoručni potpis studenta)

STATEMENT OF ORIGINALITY

I, Vedrana Herek under full moral, material and criminal responsibility, declare that I am the exclusive author of this thesis and that parts of other people's papers were not used in an illegal way by improper quoting, and that during the preparation of this paper I did not use other sources than those mentioned in this thesis.

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Struktura rada.....	2
2. PRANJE NOVCA	3
2.1. Pojam i povijest pranja novca.....	3
2.2. Faze pranja novca	6
2.3. Tipologije i tehnike pranja novca	8
2.3.1. Odvjetnici i javni bilježnici	8
2.3.2. Revizori i računovođe	11
3. DJELATNOST POREZNOG SAVJETNIŠTVA	12
3.1. Pojam i djelatnost poreznog savjetništva.....	13
3.1.1. Prava i obveze poreznog savjetnika	15
3.2. Komora poreznih savjetnika	17
4. ULOGA I ZAKONSKI TRETMAN POREZNIH SAVJETNIKA U SUSTAVU SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA	18
4.1. Međunarodno okružje.....	19
4.2. Nacionalno okružje	21
4.2.1. Normativni okvir	22
4.2.2 Značaj poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca.....	27
4.2.2.1. Prijave sumnjivih transakcija samostalnih profesija u Republici Hrvatskoj	28
4.2.2.2. Prijave sumnjivih transakcija poreznih savjetnika na međunarodnoj razini.....	29
5. ZAKLJUČAK	31
6. LITERATURA.....	33

1. UVOD

Problematika financijskog i gospodarskog kriminala kao i s njim povezanog pranja novca i dalje je aktualna tema kako na svjetskoj tako i na nacionalnoj razini. Pranje novca je „postupak koji nastoji novac koji dolazi iz izvora A prikazati kao da dolazi iz izvora B“.¹ Najjednostavnije pojam pranja novca mogli bismo opisati kao proces u kojem „perači“ novca putem raznih tehnika nastoje prikriti protuzakonito stečen novac te ga koristiti za obavljanje dopuštene djelatnosti ili stjecanje imovine na zakoniti način.²

Pranje novca je komplicirani proces koji se odvija kroz više faza, a krajnji cilj je zadovoljavanje ciljeva osobe koja vrši pranje novca. Radi se o ilegalnoj djelatnosti koja se postupno razvijala kroz povijest, a „perači“ novca koristili su se brojnim tehnikama ne bi li uspjeli prikriti pravi izvor opranog novca.³ Shodno tome, a ujedno i tome što se radi o jednom od najopasnijih kaznenih djela, razvijao se i sustav sprječavanja pranja novca, kako na međunarodnoj tako i na nacionalnoj razini.

Na temeljima međunarodnih konvencija i direktiva i Republika Hrvatska sustavno je gradila sustav za sprječavanje pranja novca.

„Perači“ novca u počecima bili su usmjereni prvenstveno na financijski sektor, ponajviše bankarski. Kada je došlo do uspostavljanja sustava prevencije u financijskom sektoru, „perači“ novca pronašli su nove metode i tehnike pranja novca te se okreću nefinancijskom sektoru i slobodnim profesijama te su tako i porezni savjetnici pronašli svoje mjesto u sustavu sprječavanja pranja novca.⁴

¹ Katušić-Jergović, Sanja, Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol14, broj 2/2007 str. 621.

² Maroš, Ivica, Mjesto i uloga Ureda za sprječavanje pranja novca, Računovodstvo i financije, 5/2001 str. 66.

³ Katušić-Jergović, loc.cit. (bilješka 1).

⁴ Cindori, Sonja, Mjesto i uloga poreznih savjetnika u procesu suzbijanja pranja novca, Zbornik radova u povodu 80. godišnjice života prof. emeritusa Božidara Jelčića, Zagreb, 2010., str. 111-112.

Porezno savjetništvo zanimanje je koje se razvijalo s godinama, a važnost porezno-savjetničkog zanimanja proizlazi iz činjenice da su porezi važan prihod država.⁵ Koliki je stvarni značaj poreznih savjetnika u sada zaokruženom sustavu sprječavanja pranja novca biti će prikazano u daljnjem radu kroz statistiku Ureda za sprječavanje pranja novca u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: Ured) te izvješća *Moneyvala*.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog diplomskog rada je istraživanje pranja novca kao i sustava za sprječavanje pranja novca, s naglaskom na porezne savjetnike unutar navedenog sustava, kao i značaja poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca na području Republike Hrvatske.

Cilj rada je objasniti pojam i proces pranja novca kao i pojam poreznih savjetnika te njihovu ulogu u sustavu sprječavanja pranja novca. Cilj rada je i kroz statistiku Ureda prikazati koliki je stvarni značaj poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca.

1.2. Struktura rada

Diplomski rad se sastoji od šest glavnih poglavlja.

Prvo poglavlje odnosi se na uvodni dio u kojemu je ukratko objašnjena tematika rada kao i predmet i cilj rada te struktura rada.

Drugo poglavlje definira pranje novca kroz različite faze i različite načine počinjena kaznenog djela pranja novca.

Treće poglavlje definira pojam poreznih savjetnika i važnost porezno-savjetničke djelatnosti kako bi u daljnjem radu mogao biti prikazan značaj poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca. Četvrto poglavlje odnosi se na prikaz međunarodnog i nacionalnog sustava sprječavanja pranja novca u sektoru samostalnih profesija, što uključuje porezne savjetnike.

Veća pažnja stavljena je na nacionalni sustav sprječavanja pranja novca tj. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (u daljnjem tekstu: Zakon) i mjere i radnje

⁵ Mijatović, Nikola, Porezno savjetništvo, *Računovodstvo, revizija i financije*, Zagreb, 7/2008 str. 115.

koje su prema odredbama Zakona obvezni poduzimati porezni savjetnici te se nastoji prikazati značaj poreznih savjetnika u cjelokupnom sustavu sprječavanja pranja novca, kako kroz analiziranu statistiku Ureda tako i kroz izvješća *Moneyvala*.

Peto poglavlje je zaključak koji je donesen nakon iscrpnog istraživanja tematike ovog diplomskog rada. Naposljetku je u šestom poglavlju navedena i literatura korištenih izvora.

2. PRANJE NOVCA

Kako je već bilo navedeno u samom uvodu ovog rada, pranje novca prisutno je na nacionalnoj ali i međunarodnoj razini te predstavlja veliki problem u svijetu. Prema procjenama koje postoje smatra se da se u svijetu opere godišnje 2-5% svjetskog BDPa, tj. između 800 milijarda i 2 bilijuna američkih dolara.⁶

Pranje novca je sekundarno kazneno djelo koje se nadovezuje na prethodno počinjeno kazneno djelo, a podrazumijeva „rješavanje, pretvaranje ili čišćenje novca stečenog kriminalnim aktivnostima.“⁷ Prema riječima McCleana „S gledišta kriminalaca, nema svrhe ostvarivati velike količine novaca od kriminalnih aktivnosti ako se taj profit ne može iskoristiti.“⁸ Takav zločin biti će uspješan ako se nakon procesa pranja novca uspije prikriti pravi izvor nezakonitih sredstava.

2.1. Pojam i povijest pranja novca

Britanski dnevnik The Guardian 19. travnja 1973. objavio je tekst u kojem se prvi puta spominje pojam „pranje“ novca. Radi se o aferi „Watergate“ povezanoj s američkim predsjednikom Nixonom i iznosom od 200 000 američkih dolara.⁹

⁶United Nations Office on Drugs and Crime, Money laundering, <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>, 30. svibanj 2022.

⁷ Bejaković, Predrag, Pranje novca, Financijska praksa, 21(3), 1997, str. 461.

⁸ Gilmore, William, C., *Dirty money The evolution of money laundering countermeasures*, 1999, str 27., preuzeto iz: McClean, J. D., *International Judicial Assistance*, Oxford, 1992.

⁹ V. više u Proklin, Petar; Hadrović. Blaženka; Proklin, Marina, Pranje novca i prijevare: novi izazovi u računovodstvu i reviziji, *Ekonomski vjesnik*, br. 1, 2(15), 2002. str. 79.

Nakon prvotnog spominjanja, izraz pranja novca preuzele su i mnogobrojne međunarodne konvencije koje su dale definiciju pojma.¹⁰ U literaturi postoje mnogobrojne definicije pranja novca. Prvu definiciju pranja novca dala je Konvencija UN-a protiv ilegalne trgovine drogama i psihotropnim tvarima¹¹, koja ujedno predstavlja prvi međunarodni dokument koji je uredio pitanje pranja novca. Usmjerena je isključivo na predikatno djelo prodaje droge. Upravo na tim temeljima donose se i novi međunarodni propisi koji nadograđuju pojam pranja novca te obuhvaćaju nezakonito ostvareni prihod svih nezakonitih aktivnosti, a ne samo prihod ostvaren trgovinom drogom. U pogledu definicija danih direktivama, valja spomenuti definiciju danu Direktivom 2005/60/EC (u daljnjem tekstu: Treća direktiva)¹², prema kojoj proces pranja novca obuhvaća prikrivanje prave prirode i izvora novca, pretvorbu i prijenos imovine kako bi se prikrilo protuzakonito podrijetlo, nabavu, upotrebu ili posjedovanje imovine stečene kaznenim djelom. Treća direktiva pranjem novca smatra i sudjelovanje, povezanost, pokušaj pomaganja, poticanja i omogućavanje izvršenja jedne od navedenih radnji.¹³ Pojam pranja novca definiran je i Zakonom.¹⁴ Prema Zakonu, o kojem će više riječi biti u nastavku rada, pranjem novca smatraju se sljedeće aktivnosti:

- „zamjena ili prijenos imovine, kada se zna da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili sudjelovanjem u takvoj aktivnosti, u svrhu skrivanja ili prikrivanja nezakonitoga podrijetla imovine ili pomaganja bilo kojoj osobi koja je uključena u počinjenja takve aktivnosti u izbjegavanju pravnih posljedica djelovanja te osobe

¹⁰ Konvencija UN protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih tvari, Konvencija 141. VE o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom, Konvencija VE o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom i o financiranju terorizma.

¹¹ Čl. 3 t.(b), (c) Konvencije Ujedinjenih Naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih tvari, (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 4/94).

¹² Direktiva 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca, 2005.

¹³ Preuzeto iz Cindori, Sonja, Sustav sprječavanja pranja novca, Zagreb, 2010, str. 6-8.

¹⁴ Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine, 108/17, 39/19).

- skrivanje ili prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, kretanja, prava povezanih s vlasništvom ili vlasništva imovine, kada se zna da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili sudjelovanjem u takvoj aktivnosti
- stjecanje, posjedovanje ili korištenje imovine ako se zna, u vrijeme primitka, da je ta imovina stečena kriminalnom aktivnošću ili sudjelovanjem u takvoj aktivnosti ili
- sudjelovanjem u počinjenju, udruživanje radi počinjenja, pokušaj počinjenja i pomaganja u počinjenju, poticanje, savjetovanje i olakšavanje ostvarenja bilo koje od aktivnosti navedene u prethodnim točkama.“¹⁵

Međutim, mnogobrojni domaći i strani autori daju svoje definicije pranja novca, a neke su već i navedene u uvodu ovog diplomskog rada.¹⁶ Prema Cindori, pranje novca odnosi se na sve vrste „postkriminalnih aktivnosti usmjerenih na prikrivanje imovinske koristi ili vrijednosti stečene na nezakonit način, ulaganjem u financijski i nefinancijski sustav, s krajnjim ciljem njegova ozakonjenja.“¹⁷

Giunio navodi da pranje novca obuhvaća „djelatnosti usmjerene na prikrivanje imovinske koristi dobivene kriminalnim djelom, te uključivanje, deponiranje i drugo raspolaganje predmetima, stvarajući privid legalne stečenosti predmeta.“¹⁸

Pranje novca nije nova, moderna pojava već proces koji se spominje od davnina. Smatra se da je način pranja novca osmislio Alphonse Capone. Radi se o čikaškom gangsteru koji je tridesetih godina prošlog stoljeća vodio posao u vrijednosti 100 milijuna prihoda godišnje, kao vlasnik preko 100 javnih praonica rublja. Prema jednoj od teorija nastanka izraza „pranje novca“, novac kojeg je prikupio nezakonitim djelatnostima tj. krijumčarenjem alkohola, prostitucijom i kockom pridodao je na legalno zarađeni novac prikupljen iz praonica rublja te ga na taj način prikazao kao legalno zarađen novac. Uz Caponea veže se i druga teorija, da je

¹⁵ Čl.3 st.1 Zakona.

¹⁶ V. supra bilješka 1, bilješka 2.

¹⁷ Cindori, *loc.cit.* (bilješka 13).

¹⁸ Giunio, Miljenko, Prevenција i sankcija pranja novca, *Pravo u gospodarstvu*, vol. 37, 1998, str. 368.

novac mafije ulagao u lance pizzerija, restorane i casina na Kubi, a zatim prebacivao u Švicarsku. Naposljetku je osuđen zbog neplaćanja poreza. Kako se razvijao i unaprjeđivao proces pranja novca, tako je jačala i legislativa usmjerena na sprječavanje pranja novca, a u tome je prednjačio SAD. No, tek osamdesetih godina 20. stoljeća došlo je do bitnijih pomaka usvajanjem već spomenute Konvencije Ujedinjenih naroda protiv nezakonite prodaje opojnih droga i psihotropnih tvari.¹⁹

2.2. Faze pranja novca

Pranje novca je „proces, vrlo često kompleksan proces, a ne pojedinačan čin“²⁰, u kojem se koriste različite tehnike ne bi li se ostvario krajnji cilj, no o tome će više biti riječi u daljnjem radu. Složenost procesa pranja novca ovisi ponajprije o volumenu novčanih sredstava, mogućnostima sklapanja poslovnih odnosa, vrsti aktivnosti kriminalaca. O etapama pranja novca pisali su mnogobrojni autori te se formirao zaključak da aktivnost pranja novca prolazi kroz tri faze: polaganje, prikrivanje i integraciju.²¹

Proces pranja novca započinje fazom polaganja. U toj fazi gotov novac ubacuje se u financijski sustav ili se koristi kao sredstvo plaćanja pri nabavi različitih vrijednosti tj. ubacuje se u zakonite poslovne tokove. Fizičke osobe koje se bave kriminalnim radnjama najčešće koriste gotovinu kako ih se ne bi moglo identificirati, no gotovinu u visokim iznosima ostvarenu kriminalnim aktivnostima ne mogu koristiti a da ne izazovu sumnju. S obzirom na činjenicu da u većini zemalja financijske institucije imaju obvezu prijaviti svaku veću transakciju, to ovu fazu čini najrizičnijom. Dakle, prva faza je najvažnija za detekciju prljavog novca jer se može najlakše otkriti prava priroda sredstava.

¹⁹Preuzeto iz Cindori, op.cit. (bilješka 13) str. 8-9.

²⁰Gilmore, William, op.cit. (bilješka 8) str. 29.

²¹Pedić, Žana, Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprječavanja pranja novca, Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka, br.1, 2010, str. 620.

Druga faza se odnosi na prikrivanje tj. ležanje. U ovoj fazi „perači“ nastoje prikriti pravi izvor sredstava i prvog imatelja novca najčešće putem mnogobrojnih transakcija. Legitimne transakcije imaju nelegalan cilj, da se sredstva stečena kriminalnim aktivnostima odvoje od svog ilegalnog izvora. U ovoj fazi koriste se različite tehnike koje su se kroz povijest unaprjeđivale, a neke od njih su sljedeće:

- krijumčarenje valute, mijenjanje valute, doznake sredstava
- korištenje *shell* poduzeća²², osiguravajućih društava
- manipulacije računima, garancijama, obveznicama i vrijednosnicama
- poslovanje preko *offshore* zona²³
- gotovinske kupovine.

Tehnike kojima se perači novca u ovoj fazi koriste su mnogobrojne, a ovdje su nabrojene samo neke od učestalijih.

Treća faza pranja novca se odnosi na integraciju sredstava u financijski sustav i ekonomiju. Miješaju se ilegalna sredstva s legalnim sredstvima. U ovoj fazi detekcija pranja novca je najotežanija jer su ilegalna sredstva transformirana u oblike koje nije lako pratiti ili su miješana s legalnim sredstvima. Završetkom treće faze biti će teško utvrditi podrijetlo novca. U ovoj fazi „perači“ troše „prljavi“ novac na luksuzna dobra, kupnju nekretnina, pokretnina ili ga reinvestiraju u nove kriminalne djelatnosti ili pak u zakonite djelatnosti, čime ujedno završava ciklus pranja novca.²⁴

Prethodno nabrojene faze ne mogu se uvijek odvojiti te se u mnogobrojnim slučajevima preklapaju, a prljavi novac se u svim fazama miješa s legalnim novcem. Javljuju se i međufaze, što ovisi o kompleksnosti slučaja. Danas je proces pranja novca sve kompleksniji jer se ne odvija samo na teritoriju jedne države i ne koristi se samo financijski sustav. Što se tiče

²² *Shell* tvrtke su lažne tvrtke koje služe prikrivanju sredstava pranja novca.

²³ *Offshore* zone su područja liberalno postavljene legislative glede poslovanja i otvaranja banaka i tvrtki, s malim postotkom poreznih obveza, a s druge strane izraženom bankarskom tajnom.

²⁴ Preuzeto iz Katušić-Jergović, op.cit. (bilješka 1) str. 622.

sofisticiranijih oblika pranja novca, posebnu pažnju treba obratiti na pojedince tzv. financijske stručnjake, porezne savjetnike, odvjetnike, računovođe²⁵ koji pružaju široki spektar usluga kao što su investiranje, međunarodni transferi novca, izbjegavanje plaćanja poreza, konzultantske usluge.²⁶

2.3. Tipologije i tehnike pranja novca

Pranje novca je kompleksan proces kojeg „perači“ neprestano usavršavaju ne bi li prikrili pravi izvor sredstava ostvarenih kriminalnim djelatnostima, a pritom koriste različite tehnike. S obzirom na činjenicu da je u počecima „peračima“ bio najpogodniji financijski sektor i financijske ustanove za provođenje procesa pranja novca, tako se je i neprestano usavršavao regulacijski sustav tog sektora. Stoga se s vremenom okreću nefinancijskom sektoru i sektoru samostalnih profesija, gdje se koriste savjetima računovođa, revizora, javnih bilježnika, odvjetnika i poreznih savjetnika.²⁷ Upravo zato su određene samostalne profesije danas uključene u sustav sprječavanja pranja novca, no o tome će biti riječi u daljnjem radu.

Prema International Narcotics Control Strategy Report tehnike pranja novca su „bezbrojne, kompleksne, suptilne i tajne.“²⁸ No, bez obzira na tipologiju pranja novca smatra se da svaki proces mora zadovoljavati tri obilježja; da „perači“ moraju sakriti pravo vlasništvo i podrijetlo prihoda, zadržati kontrolu nad prihodima i promijeniti formu prihoda.²⁹

S obzirom da se rad odnosi na jedan dio sektora samostalnih profesija, točnije porezne savjetnike, u nastavku će biti prikazana tipologija pranja novca povezana s tim sektorom.

2.3.1. Odvjetnici i javni bilježnici

Odvjetnička i javnobilježnička djelatnost kao skupina srodnih pravnih djelatnosti atraktivne su „peračima“ zbog različitih vrsta usluga koje pružaju. Neki od autora navode da su navedene

²⁵ Nazivaju ih „bijelim ovratnicima“.

²⁶ Preuzeto iz Cindori, op.cit. (bilješka 13) str. 20-21.

²⁷ Cindori, loc.cit. (bilješka 4).

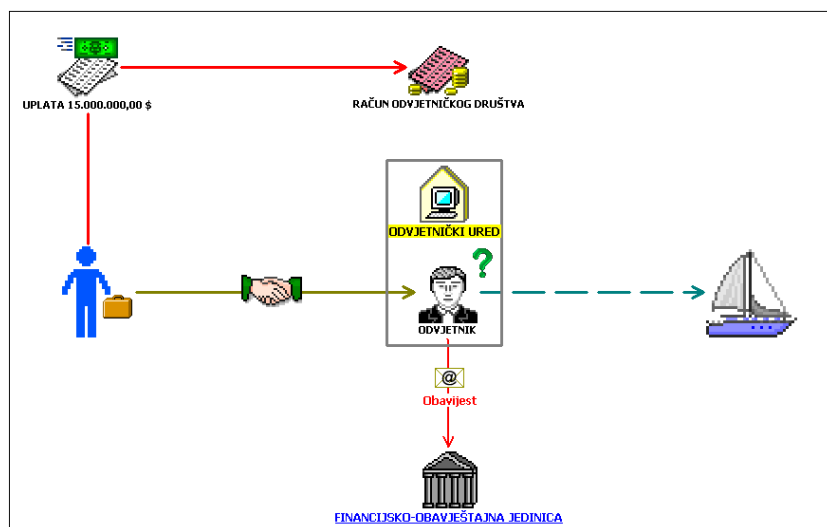
²⁸ US Department of State, International Narcotics Control Strategy Report, Washington D. C., 1994, at p. 472.

²⁹ V. više u Gilmore, William, op.cit. (bilješka 8) str. 30-34.

profesije osobito atraktivne u prvoj fazi pranja novca, fazi polaganja³⁰, no istina je da su pogodne za sve faze pranja novca. „Perači“ novca zloupotrebljavaju odvjetničku profesiju kada im je cilj sakriti identitet stvarnog vlasnika koji provodi transakciju putem odvjetnika kao i prilikom provođenja transakcija.³¹ Valja napomenuti da se često koriste kao „gatekeeperi“³² tj. čuvari vrata prilikom osnivanja tvrtki ili povjereničkih društava, a djeluju i kao zastupnici, dioničari, direktori tih društava. S obzirom na činjenicu da takvim postupcima dolazi do ugrožavanja financijske stabilnosti kao i ugleda osoba koje se bave tim profesijama, potrebno je taj sektor upozoriti na mogućnost zloupotrebe od strane „perača“.³³

U nastavku će biti dana dva primjera iz inozemne prakse radi boljeg razumijevanja, prvi primjer koji se odnosi na odvjetnike i drugi primjer koji se odnosi na javne bilježnike.

PRIMJER 1

³⁰ Katušić-Jergović navodi da nije rijetkost da se pojedinci poput odvjetnika, javnih bilježnika uz određenu proviziju za svoje usluge, prihvate pružanja usluga „kriminalnom miljeu“ vezanima uz pranje novca; preuzeto iz Katušić-Jergović, op.cit. (bilješka 1) str. 623.

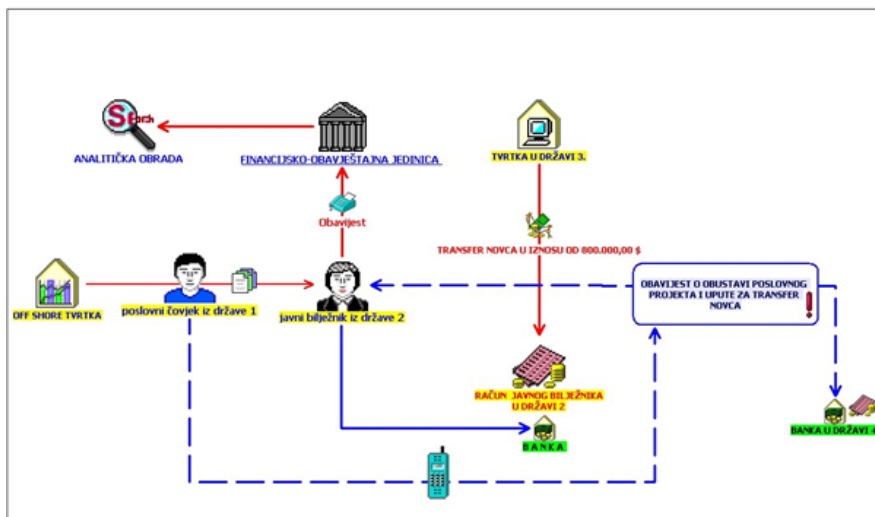
³¹ Primjerice osnivanja tvrtki, povjereničkih društava te upravljanja njima, kupnje/prodaje nekretnina, izvršavanja financijskih transakcija, kupnje/prodaje dionica, preuzeto iz Katušić-Jergović, op.cit. (bilješka 1) str. 623.

³² Odvjetnici kao *gatekeepers* mogu pomagati klijentima u postizanju zakonitih ciljeva onim zakonitim sredstvima koja su dostupna, što znači da ne smiju činiti sve što klijenti žele niti smiju pomagati klijentima u ostvarivanju nezakonitih postupaka. U ovom slučaju provode transakcije u okviru zakona, čime osiguravaju zakonitost čitave transakcije unatoč tome što s druge strane moraju biti lojalni stranci.

³³ Preuzeto iz Pedić, op.cit. (bilješka 20) str. 633.

Fizička osoba koja se bavi kriminalnim radnjama angažirala je usluge odvjetničkog društva kojem se predstavila kao poslovni čovjek te obrazloži da želi kupiti luksuzno plovilo. Time je odvjetničko društvo angažirano da za klijenta pronade odgovarajući brod. Pripadnik kriminalnog miljea zatim uplaćuje novčana sredstva prikupljena kaznenim djelom u iznosu od 15 mil. USD na račun odvjetničkog društva. Ovlaštena osoba u odvjetničkom društvu takvu transakciju označila je kao sumnjivu zbog visokog iznosa, a uz to je upoznata da se radi o pripadniku kriminalnog miljea. O sumnjivoj transakciji zatim obavještava financijsko-obavještajnu jedinicu.³⁴

PRIMJER 2

Klijent iz jedne europske države priprema projekt s javnim bilježnikom u drugoj europskoj državi, a naručitelj je *off shore* tvrtka. Na račun kod javnog bilježnika uplaćeno je iz treće europske države 800.000,00 €, te je nakon dva dana javni bilježnik obaviješten od svog klijenta da se projekt obustavlja i da pošalje sredstva na račun otvoren u banci u četvrtoj europskoj državi, a sebi uzme naknadu. Javni bilježnik o tome obavještava banku, a banka ga savjetuje da ne postupi po nalogu svojeg klijenta već da o istome obavijesti financijsko-obavještajnu

³⁴ Ured za sprječavanje pranja novca, Tipologije pranja novca (primjeri iz tuzemne i inozemne prakse), Zagreb, 2011, str. 36, https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf

jedinicu. Da je javni bilježnik transferirao sredstva po nalogu klijenta vjerojatno transakcija u državi koja je bila finalno odredište ne bi bila procijenjena kao sumnjiva transakcija, te bi bilo otežano otkrivanje mogućih nezakonitih aktivnosti i pranja novca.

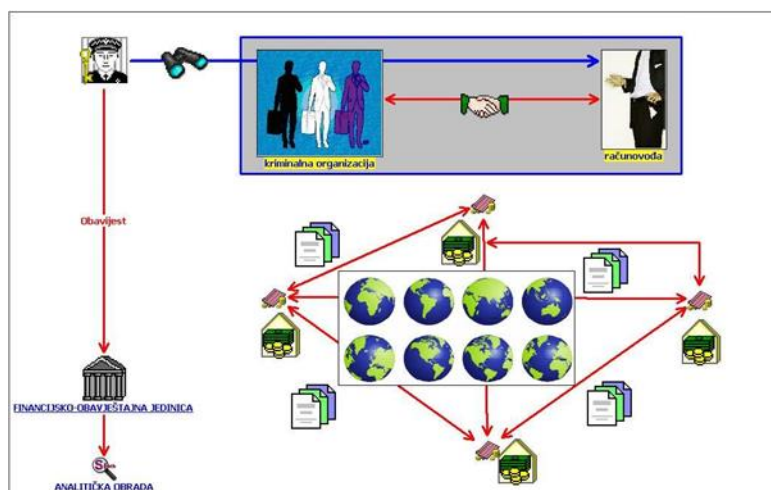
U ovom slučaju razlozi za sumnju bili su visok iznos novca koji se prenosio iz jedne zemlje u drugu, korištenje *off shore* tvrtke te činjenica što je došlo do obustavljanja projekta bez logičnog razloga.³⁵

2.3.2. Revizori i računovođe

Revizori, računovođe kao i porezni savjetnici spadaju u skupinu srodnih ekonomskih djelatnosti, no o poreznim savjetnicima biti će više riječi u sljedećem poglavlju. Kroz svoju djelatnost pružanja usluga, savjeta, izrade izvješća i drugih radnji posebno su atraktivne „peraćima“ novca. Putem zahtjeva njihovih stranaka za provođenjem transakcija iznimno su izloženi riziku da budu iskorišteni u svrhu pranja novca. Kao i prethodnu skupinu, bitno je i ovaj podsektor upozoriti na mogućnost zloupotrebe od strane njihovih stranaka.³⁶

Radi boljeg razumijevanja biti će prikazan primjer iz inozemne prakse koji se odnosi na računovođe, dok će primjer vezan uz porezne savjetnike biti prikazan u sljedećem poglavlju.

PRIMJER 3

³⁵ Ured za sprječavanje pranja novca, Tipologije pranja novca (primjeri iz tuzemne i inozemne prakse), Zagreb, 2011, str. 38, https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf

³⁶ Preuzeto iz Pedić, *op.cit.* (bilješka 20) str. 632.

Tijela za kazneni progon su svojim istražnim radnjama identificirala fizičku osobu J - računovođu za kojega se sumnja da je dio kriminalne organizacije koja je uključena u pranje novca i investiranje nezakonitog prihoda koji proizlazi iz trgovine opojnim drogama koju vodi fizička osoba X. Uloga fizičke osobe J sastoji se uglavnom od pružanja “pravnih i financijskih savjeta” i njegov je zadatak analizirati tehničke i pravne aspekte investicija planiranih od strane kriminalne organizacije, utvrditi najprikladnije financijske tehnike koje bi te investicije učinile zakonitima u fiskalnom smislu, te također nastojati te investicije učiniti profitabilnima. Fizička osoba J je stručnjak u bankovnim procedurama i sofisticiranim međunarodnim financijskim instrumentima, te je ista fizička osoba i stvarni financijski „mozak” mreže uključene u investiranje nezakonitih sredstava fizičke osobe X. Fizička osoba J djeluje na način da financijske transakcije dijeli na različita geografska područja kroz tzv. trostruke transakcije u kojima sudjeluju kompanije i inozemne kreditne institucije, a putem elektroničkog prijenosa i *stand-by* kredita kao instrumenta osiguranja za komercijalne ugovore koji su kasnije korišteni za druge komercijalne aktivnosti.³⁷

3. DJELATNOST POREZNOG SAVJETNIŠTVA

Da bi značaj i uloga poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca bili što bolje prikazani, najprije treba objasniti pojam poreznih savjetnika i porezno-savjetničke djelatnosti. S obzirom na činjenicu da porezi danas imaju veliku ulogu u financiranju država, porezno neznanje i malverzacije mogu imati velike štetne posljedice. Važno je i zaštititi interes poreznih obveznika kvalitetnim obavljanjem djelatnosti od strane poreznih savjetnika.³⁸ U skladu s prethodno navedenim proizlazi važnost porezno-savjetničke djelatnosti u pogledu izgradnje

³⁷Ured za sprječavanje pranja novca, Tipologije pranja novca(primjeri iz tuzemne i inozemne prakse), Zagreb, 2011, str. 41, https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf

³⁸ Iz razloga što se uz svaki posao ili transakciju mogu vezati porezne implikacije, porezne savjete osim poreznih savjetnika mogu dati, banke, osiguravajuća društva, računovođe, revizori, odvjetnici, no to tada nije dio samostalne, neovisne djelatnosti.

zdravih financijskih odnosa gospodarskih subjekata i fizičkih osoba kao i zdravih fiskalnih odnosa države.

Dobar porezni sustav danas je nemoguće zamisliti bez poreznih savjetnika jer je porezno pravo suviše opširno te porezni obveznici često nisu u mogućnosti izvršiti svoju obvezu bez savjeta poreznih savjetnika. Osim što pomažu poreznim obveznicima u izvršavanju zakonskih obveza ujedno zadovoljavaju i javni interes.³⁹ S obzirom na važnost poreznih savjetnika i njihove djelatnosti, u Republici Hrvatskoj regulirano je pitanje poreznog savjetništva donošenjem Zakona o poreznom savjetništvu (u daljnjem tekstu: ZPS).^{40 41}

3.1. Pojam i djelatnost poreznog savjetništva

Prema Rogić Lugarić porezno savjetništvo može se definirati kao „djelatnost savjetovanja i pomaganja poreznim obveznicima u ispunjavanju njihovih zakonskih obveza.“⁴² S obzirom na činjenicu da je porezno-savjetnička djelatnost u Republici Hrvatskoj regulirana zakonom, ZPS definira porezno savjetništvo kao „djelatnost davanja savjeta o pitanjima iz zakonodavstva vezanog za poreze i dr. javna davanja, izradu i ovjeru poreznih prijava u poreznopravnom odnosu, kontinuirano ugovoreni nadzor pravilnosti vođenja poreznih i računovodstvenih evidencija, (...) zastupanje u svim poreznim i prekršajnim postupcima pred poreznim tijelima, sudjelovanje u poreznim upravnim sporovima, vještačenje po odluci suda ili poreznog tijela u poreznim predmetima.“⁴³

S obzirom na tako opisanu porezno-savjetničku djelatnost može se zaključiti zašto je „peračima“ novca navedena profesija osobito atraktivna u provođenju procesa pranja novca.

Upravo putem zahtjeva njihovih stranaka za provođenjem transakcija izloženi su riziku da budu

³⁹ Taj javni interes razlikuje se od javnog interesa koji imaju porezna tijela jer je djelatnost poreznih savjetnika primarno usmjerena na zaštitu interesa stranke, a djelatnost poreznih tijela na zaštitu interesa države.

⁴⁰ Zakon o poreznom savjetništvu (*Narodne novine*, 127/00, 76/13, 155/16).

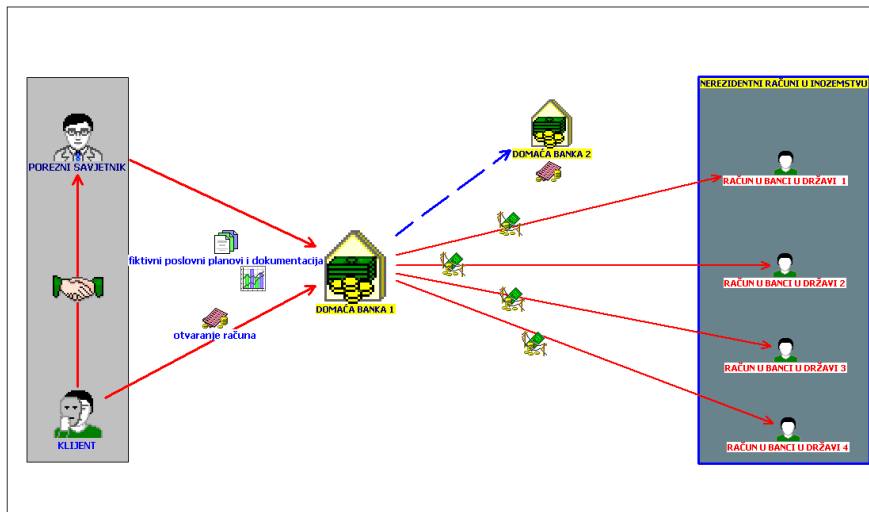
⁴¹ Preuzeto iz: Jelčić, Božidar; Lončarić Horvat, Olivera; Šimović, Jure; Arbutina, Hrvoje; Mijatović, Nikola, *Financijsko pravo i financijska znanost*, Narodne novine, 2008, str. 250-251.

⁴² Rogić Lugarić, Tereza, Porezni savjetnici: zamagljen identitet, velika očekivanja, *Društvena istraživanja*, 25, 2015, str. 221.

⁴³ Čl.2 st.2 ZPS.

iskorišteni u svrhu pranja novca, a na koji način „perači“ novca koriste porezne savjetnike u procesu pranja novca biti će prikazano kroz primjer iz inozemne prakse. Stoga je bitno i porezne savjetnike upozoriti na mogućnost zlorabe od strane njihovih stranaka.⁴⁴

PRIMJER 4

Na temelju prikazane ilustracije klijent sklapa ugovor s poreznim savjetnikom te porezni savjetnik dovodi novog klijenta u banku gdje klijent prezentira svoj poslovni plan, ali nakon nekog vremena se utvrdi da se na račun klijenta vrše brojne uplate iz inozemstva, a što nije bilo predviđeno poslovnim planom. Banci je stoga prezentiran fiktivni poslovni plan. U ovom slučaju su sredstva koja su trebala biti transferirana u banku naznačenu u poslovnom planu, bila transferirana na račune fizičkih osoba u inozemstvu. Takvo poslovanje predstavlja odstupanje od predviđenog tj. uobičajenog te je zato predstavljalo razlog za sumnju.⁴⁵

U literaturi razlikujemo tri glavna sustava regulacije porezno-savjetničke djelatnosti; sustav pune regulacije, sustav djelomične regulacije i sustav u kojem djelatnost poreznih savjetnika nije posve regulirana.

⁴⁴ Preuzeto iz Pedić, op.cit (bilješka 20) str. 633.

⁴⁵ Ured za sprječavanje pranja novca, Tipologije pranja novca (primjeri iz tuzemne i inozemne prakse), Zagreb, 2011, str. 37, https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf

Sustav pune pravne uređenosti postoji u Njemačkoj, gdje se porezno savjetništvo razvijalo kao specijalizirana i samostalna djelatnost uređena zakonom prema kojem kao porezni savjetnici mogu raditi samo osobe s položenim porezno-savjetničkim ispitom, a obavljaju široki spektar zadaća po nalogu nalogodavatelja.

U sustavu djelomične regulacije, prisutnom u SAD-u, svatko, bez profesionalnog obrazovanja ili kvalifikacija može pružati porezne savjete ili sastavljati porezne prijave za drugoga, ali uz potpis. Ovaj sustav uvelike se razlikuje od pravno neuređenog modela koji je prisutan u mnogim državama, primjerice Belgiji, Italiji, Portugalu. U pravno neuređenom sustavu obavljanje poreznih savjeta i izrada poreznih prijava nije ograničeno pravo.⁴⁶ S obzirom na prethodno opisane sustave regulacije, može se zaključiti da u Republici Hrvatskoj postoji sustav pune pravne uređenosti porezno-savjetničke djelatnosti putem ZPS.

3.1.1. Prava i obveze poreznog savjetnika

Prema ZPS porezni savjetnik je „fizička osoba koja obavlja djelatnost poreznog savjetništva i čiji su status i djelatnost uređeni ovim zakonom.“⁴⁷ U skladu sa ZPS poslovi i ovlasti poreznog savjetnika uključuju savjetovanje stranke o poreznim pitanjima, pomoć pri izradi porezne prijave, zastupanje u poreznim postupcima te nadzor pravilnosti vođenja evidencija.⁴⁸ S obzirom da u Republici Hrvatskoj kako je prethodno navedeno postoji potpuni regulacijski sustav porezno savjetničke djelatnosti, usluge poreznog savjetovanja mogu obavljati samo ovlaštene porezni savjetnici koji udovoljavaju općim i posebnim uvjetima za obavljanje te djelatnosti⁴⁹ te koji su položili stručni ispit i zadobili odobrenje za rad od strane Hrvatske komore poreznih savjetnika (u daljnjem tekstu: Komora), o kojoj će biti riječi u sljedećem podnaslovu.⁵⁰

⁴⁶ Mijatović, op.cit. (bilješka 5) str. 117-118.

⁴⁷ Čl.3 st.1 ZPS.

⁴⁸ Čl.4 st.3 ZPS.

⁴⁹ V. više u čl.8, čl.9 ZPS.

⁵⁰ Čl.5 st.1, st.5 ZPS.

Porezni savjetnik dužan je sklopiti ugovor u pismenom obliku sa strankom ako je preuzeo ulogu poreznog savjetovanja i za svoju uslugu ima pravo na naknadu.⁵¹ U slučaju da stranka ne surađuje na način koji poreznom savjetniku omogućuje ispunjenje preuzetih obveza, porezni savjetnik može raskinuti ugovor. No, za vrijeme obavljanja djelatnosti ima obvezu čuvati opravdane zahtjeve i prava stranke. S druge strane ako se porezni savjetnik ne pridržava ugovora i ne postupa prema odredbama ZPS, stranka može podnijeti prigovor Komori ili se zaštititi sudskim putem. Što se tiče posljedica, Komora može poreznom savjetniku izreći stegovnu mjeru ili mu privremeno oduzeti dozvolu za obavljanje djelatnosti. Iz navedenog proizlazi da porezni savjetnik obavljanjem rada može prouzročiti štetu svojoj stranci, a za koju odgovara.

Stoga je propisana obveza poreznog savjetnika za osiguranje od odgovornosti.⁵² S obzirom da obavlja djelatnost na temelju isprava i podataka dobivenih od stranke, obavezan ih je čuvati najmanje šest godina računajući od dana zaprimanja, a nakon proteka roka sastaviti zapisnik s popisom isprava koji se predaje Komori.

U obavljanju djelatnosti poreznim savjetnicima mogu pomoći državna tijela i pravne osobe s javnim ovlastima koje su dužne proslijediti podatke ako su potrebni u izvršavanju rada, no ne ako bi to predstavljalo kršenje službene ili profesionalne tajne davatelja podataka. ZPS jasno naglašava da su porezni savjetnik i osobe koje rade ili su radile za poreznog savjetnika obvezni čuvati kao poslovnu tajnu sve što je stranka povjerila ili što se na drugi način tijekom rada saznalo.⁵³ No, s obzirom da je zakonodavac uvrstio porezne savjetnike kao obveznike provedbe mjera i radnji sprječavanja pranja novca, dostava podataka i dokumentacije poreznog savjetnika Uredu neće se smatrati odavanjem poslovne tajne, niti će biti odgovorni za štetu počinjenu

⁵¹ Prema čl.14 st.2 ZPS-a visina naknade za usluge poreznog savjetništva odrediti će se prema tržišnim uvjetima.

⁵² Prema čl.23 st.7 ZPS-a najniža visina osiguranje svote na koju mora biti ugovoreno osiguranje po poreznom savjetniku iznosi 200 000kn.

⁵³ Čl.20 ZPS.

strankama, ako su podaci dostavljeni u dobroj vjeri.⁵⁴ S obzirom na činjenicu da porezni savjetnik djelatnost obavlja samostalno i neovisno, može slobodno sklopiti ugovor s bilo kojom strankom, no postoje iznimke kada je u tome ograničen.^{55 56}

3.2. Komora poreznih savjetnika

Komora je osnovana u Zagrebu 2011. godine, na osnivačkoj skupštini održanoj u Hrvatskoj gospodarskoj komori. Njezino osnivanje uvelike doprinosi jačanju struke poreznih savjetnika u Republici Hrvatskoj. Što se tiče ustroja Komore razlikujemo Skupštinu koju čine svi porezni savjetnici upisani u Imenik osoba koje su položile ispit za poreznog savjetnika, Izvršni odbor, predsjednika i tri potpredsjednika, Nadzorni odbor te Stegovno vijeće.⁵⁷ Navedeni članovi tijela Komore bez naknade obavljaju svoje poslove,⁵⁸ s time da su članovi Komore obvezni plaćati članarinu.⁵⁹ Imenici i spisi koji se odnose na pojedine članove Komore čuvaju se trajno, a ostali deset godina.⁶⁰

Komora je ustrojena kao neovisna, samostalna organizacija sa svojstvom pravne osobe, a osniva se kada u državi dozvolu za rad dobije najmanje dvadeset poreznih savjetnika. Vodi javni imenik poreznih savjetnika, predstavlja porezne savjetnike kao cjelinu i promiče interese poreznih savjetnika. Donosi dva opća akta, od kojih je prvi statut koji je bitan zato što uređuje rad poreznih savjetnika i društava za porezno savjetništvo⁶¹, prava i dužnosti poreznih savjetnika prema Komori kao i stegovni postupak, tijela za pokretanje i vođenje stegovnog

⁵⁴ Čl.77 Zakona.

⁵⁵ Prema čl.14 st.5 ZPS-a ako je porezni savjetnik protekle tri godine bio zaposlen u državnoj upravi, područnoj ili lokalnoj samoupravi, a u djelokrugu rada je izravno odlučivao ili nadzirao porezne stvari prije nego je podnio zahtjev za dobivanje odobrenja poreznog savjetnika, ne smije godinu dana od izdavanja dozvole sklopiti ugovor sa strankom na koju se odnosio njegov rad.

⁵⁶ V. više u Šimović, Jure; Arbutina, Hrvoje; Mijatović, Nikola; Rogić Lugarić, Tereza; Cindori, Sonja, Hrvatski fiskalni sustav, Narodne novine, 2010, str. 330-333.

⁵⁷ Hrvatska komora poreznih savjetnika, <https://hkps.hr/o-komori/>, 5. lipanj 2022.

⁵⁸ Čl.5. Statuta Hrvatske komore poreznih savjetnika (Narodne novine 4/2018-142; u daljnjem tekstu Statut).

⁵⁹ Čl. 30 ZPS.

⁶⁰ Čl. 66. Statuta.

⁶¹ Jedan ili više poreznih savjetnika mogu osnovati javno trgovačko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću za porezno savjetništvo.

postupka, ustrojstvo Komore, kao i nadležnost, sastav i način izbora u tijela Komore, a drugi akt je etički kodeks poreznih savjetnika, radi utvrđivanja pravila i načela kojih su se dužni pridržavati kako porezni savjetnici, tako i osobe koje rade za njih.⁶²

Nadzor nad radom Komore obavlja Ministarstvo financija. Komora na vlastiti poticaj ili na zahtjev Ministarstva financija izvješćuje Ministarstvo o stanju i problemima glede unaprjeđenja rada poreznih savjetnika te zaštite poreznih obveznika,⁶³ a Ministarstvo financija može od Komore zatražiti određena izvješća, no pritom mora poštivati samostalnost i neovisnost poreznih savjetnika.⁶⁴

4. ULOGA I ZAKONSKI TRETMAN POREZNIH SAVJETNIKA U SUSTAVU SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA

S obzirom na činjenicu da porezni savjetnici prema prethodno opisanoj djelatnosti imaju široka ovlaštenja te da su „perači“ novca posljednjih godina sve više okrenuti nefinancijskom sektoru i sektoru samostalnih profesija, uvršteni su najprije na međunarodnoj razini, a kasnije i na nacionalnoj u sustav sprječavanja pranja novca. Radi se o profesiji koja ima cjelokupan uvid u poslovanje stranke pa bi prema tome mogli pomisliti da bi mogli imati veliku ulogu u sustavu sprječavanja pranja novca. No, koliki je stvarni značaj poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca biti će prikazano u daljnjem radu kroz analizu prijavljenih sumnjivih transakcija Uredu. Stoga će u ovom dijelu rada najprije biti prikazana analiza zakonskog tretmana poreznih savjetnika na međunarodnoj i nacionalnoj razini, s većim naglaskom na nacionalnu razinu i Zakon te naposljetku i statistička analiza.

⁶² Šimović *et. al.*, *op.cit.* (bilješka 56) str. 334.

⁶³ Čl. 29. st. 1. ZPS.

⁶⁴ Čl. 29. st. 2. ZPS.

4.1. Međunarodno okružje

Sustav sprječavanja pranja novca razvijao se postupno kako su se mijenjale metode i tehnike pranja novca. U samim počecima najranjiviji bio je finansijski sektor, a nakon uspostave cjelovitog sustava prevencije u finansijskom sustavu, „perači” novca počeli su koristiti alternativne putove stvaranja zakonitog izvora nezakonito stečenog novca, najčešće koristeći usluge odvjetnika, javnih bilježnika, poreznih savjetnika, računovođa, revizora. Zbog novonastale situacije bilo je potrebno razviti međunarodnu legislativu koja bi obuhvatila i nefinansijski sustav i samostane profesije.⁶⁵ S obzirom na činjenicu da je pranje novca proces koji se najčešće provodi na međunarodnoj razini a „perači“ stoga koriste prednosti onih država povoljnijeg pravnog tretmana sprječavanja i prevencije pranja novca, bilo je važno razviti međunarodnu legislativu koja će kasnije biti pretočena u nacionalna zakonodavstva. Najznačajniji doprinosi glede sprječavanja i prevencije pranja novca na međunarodnoj razini dali su Ujedinjeni narodi, Europska unija, *FATF*⁶⁶ i *Moneyval*.^{67 68}

Veliku ulogu u borbi protiv pranja novca u sektoru samostalnih profesija ima pet direktiva donesenih od strane Europske unije, a kojima se propisuje identifikacija stranke, provođenje dubinske analize stranke, verifikacija i nadzor stvarnih vlasnika, prepoznavanje sumnjivih i nelogičnih transakcija, obveza izvješćivanja, osposobljavanje osoblja, vođenje evidencije i sankcije.⁶⁹

Direktiva 91/308/EEC (u nastavku: Prva direktiva)⁷⁰ fokusirala se na finansijski sektor, a samostalne profesije predviđela je kao „sekundarnu branu priljeva prljavog novca u

⁶⁵ Cindori, *loc.cit.* (bilješka 4).

⁶⁶ *Financial action task force* je međunarodno tijelo osnovano od grupe zemalja G-7. 1990. Razvio je 40 Preporuka kao međunarodne standarde za borbu protiv pranja novca. Revidirane su 1996., 2001., 2003., 2012. Kasnije izmjene obuhvatile su samostalne profesije, time i porezne savjetnike u sustav sprječavanja pranja novca.

⁶⁷ *Moneyval* je osnovan 1997. kao tijelo koje procjenjuje provođenje mjera protiv pranja novca unutar zemalja članica EU koje nisu članice *FATF*.

⁶⁸ Petrović, Tajana, Inicijativa međunarodnih organizacija u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma, izlaganje sa znanstvenog skupa, 2021, str. 271.

⁶⁹ Cindori, Sonja, Sustav sprječavanja pranja novca, *Financijska teorija i praksa*, vol.31 no.1, 2007, str.60.

⁷⁰ Direktiva 91/308/EEC o sprječavanju korištenja finansijskog sektora u svrhu pranja novca, OJ L166, 1991.

financijski sustav.⁷¹ U pogledu samostalnih profesija bila je neodređena te ih nije nabrojala tako da su samostalne profesije ostale izvan stvarnog dosega.⁷² No, s obzirom da se ovaj rad odnosi na porezne savjetnike i njihovu ulogu u sprječavanju pranja novca, značajnije su Direktiva 2001/97/EC (u nastavku teksta: Druga direktiva)⁷³ i Treća direktiva.

Druga direktiva ima veliku važnost jer izričito navodi porezne savjetnike kao i druge samostalne profesije u sustavu suzbijanja pranja novca. No, valja naglasiti da su slobodne profesije imale obvezu primjenjivati pravila za sprječavanje pranja novca samo u slučaju kada strankama pomažu u planiranju ili izvršavanju transakcija ili kada u financijskoj transakciji ili transakciji povezanoj uz promet nekretnina nastupaju u ime i za stranku.

Zbog specifičnosti djelatnosti koju obavljaju porezni savjetnici, a kako je u ovom radu prethodno prikazano, kao i ostale samostalne profesije, Direktiva je propisala određene iznimke glede postupanja po njezinim odredbama.^{74 75}

Treća direktiva, koja je ujedno i najznačajnija za porezne savjetnike i ostale samostalne profesije zamijenila je Drugu direktivu. Jedan od najvećih značaja Treće direktive je uvođenje sustava temeljenog na procjeni rizika.^{76 77}

Nastavila je praksu Druge direktive te je pristupila statusu poreznih savjetnika na jednak način kao i prethodna Direktiva, uvažavajući posebnost djelatnosti poreznih savjetnika i ostalih samostalnih stručnjaka. Stoga je zadržala izuzetak od prijave transakcija od strane samostalnih

⁷¹ Cindori, Sonja, Sustav sprječavanja pranja novca: nove prijetnje globalnoj sigurnosti, Zagreb, 2020, str. 130.

⁷² Petrović, op.cit. (bilješka 68) str. 273-274.

⁷³ Direktiva 2001/97/EC kojom se mijenja Direktiva 91/308/EEC o sprječavanju korištenja financijskog sektora u svrhu pranja novca OJ L 166, 2001.

⁷⁴ Prema čl.6 Druge direktive izuzetci od postupanja po odredbama Direktive odnose se na informacije koje su zadobili od klijenata u tijeku utvrđivanja pravnog položaja ili tijekom obrane, predstavljanja klijenta u kontekstu sudskog postupka ili pravnog zastupanja, davanja savjeta o podnošenju ili suzdržavanju od tužbe ako je informacija dobivena ili pribavljena prije, tijekom ili poslije sudskog postupka te kao takva nije podložna prijavi nadležnim tijelima.

⁷⁵ Cindori, Sonja, Procjena stupnja rizika poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca, Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka, br.2, 2010. str. 811-812.

⁷⁶ Prelazak sa sustava temeljenog na pravilima (rule based sustav) na sustav temeljen na stupnju rizika (risk based sustav)

⁷⁷ V. više u Cindori, Sonja, Pranje novca: Korelacija procjene rizika i sumnjivih transakcija, Repozitorij Instituta za javne financije, 2012, str. 5-6.

profesija u slučaju kada utvrđuju pravni položaj stranke, brane ili zastupaju stranku u sudskom postupku ili u vezi sa sudskim postupkom, uključujući davanje savjeta o podnošenju ili suzdržavanju od tužbe. U navedenim slučajevima nisu obvezni provoditi dubinsku analizu stranke i obavijestiti Ured o sumnji na pranje novca putem dostave podataka koje su zadobili prije, tijekom ili nakon sudskog postupka ili tijekom utvrđivanja pravnog položaja stranke.⁷⁸ Prema Direktivi pravna pomoć koju pružaju podliježe obvezi čuvanja profesionalne tajne, osim ako pravni zastupnik sudjeluje u pranju novca ili pruža pomoć u svrhu pranja novca ili zna da je pravna pomoć potrebna stranci u svrhu pranja novca.⁷⁹ Nakon revidiranja preporuka FATF 2012., donesena je Direktiva 2015/849⁸⁰ (u nastavku teksta: Četvrta direktiva) koja potvrđuje već spomenute izuzetke za porezne savjetnike i samostalne profesije.⁸¹ Naposljetku je donesena Direktiva 2018/846 (u nastavku teksta: Peta direktiva)⁸², no nije toliko bitna u pogledu poreznih savjetnika i samostalnih profesija.

4.2. Nacionalno okruženje

Republika Hrvatska prihvatila je međunarodne standarde u području sprječavanja pranja novca donošenjem Zakona o sprječavanju pranja novca 1997. (u daljnjem tekstu: ZSPN)⁸³, čime je prvi puta postavljen sustav prevencije i sprječavanja pranja novca u Republici Hrvatskoj.

⁷⁸ Čl.9 st. 5 Treće direktive.

⁷⁹ Cindori, op.cit. (bilješka 75) str. 812-813.

⁸⁰ Direktiva 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ, OJ L 141, 5. lipnja 2015.

⁸¹ O Četvrtoj direktivi vidjeti više u Pezer Blečić, Slavica, Aktualnosti u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (Promjena međunarodnog regulatornog okvira), Hrvatska gospodarska komora str. 40-49.

⁸² Direktiva 2018/843 od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2015/849 o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU, OJ L 156, 30. svibnja 2018.

⁸³ Zakon o sprječavanju pranja novca (Narodne novine, 69/1997).

Zakonodavac je u nacionalnu legislativu s vremenom uvrstio brojne međunarodne propise^{84 85}, a u skladu s promjenama na međunarodnoj razini, mijenjao se i zakon. Danas je važeći Zakon iz 2019 (u daljnjem tekstu: Zakon).

4.2.1. Normativni okvir

Normativni okvir obuhvaća spomenuta dva Zakona:

1. Zakon o sprječavanju pranja novca i njegove izmjene i dopune
2. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma iz 2019.

1. Prvotni ZSPN postavio je okvir za razvoj sustava sprječavanja pranja novca u Republici Hrvatskoj u skladu s mjerama postavljenima Prvom direktivom i 40 Preporuka *FATF*. Imao je preventivni karakter jer je propisivao mjere i radnje za sprječavanje pranja novca, no prvenstveno bankarskom i financijskom sektoru. Prvotni ZSPN nije kao obveznike uvrstio samostalne profesije, time i porezne savjetnike jer niti Prva direktiva nije nabrojala samostalne profesije niti je odredila obveze tog sektora. Tek kasnije izmjenama i dopunama ZSPN 2003.⁸⁶ se krug obveznika provedbe mjera i radnji za sprječavanje pranja novca proširio na samostalne profesije tj. odvjetnike, odvjetnička društva, javne bilježnike, revizorske tvrtke, ovlaštene revizore, pravne ili fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene poslove ili poslove poreznog savjetovanja, čime je zakonodavac uskladio nacionalnu legislativu s Drugom direktivom i Preporukama 40+8 *FATF*.^{87 88} Zakonodavac je odredio određene samostalne profesije kao obveznike provedbe mjera i radnji za sprječavanje pranja novca s obzirom da obavljaju takvu vrstu djelatnosti na temelju koje imaju saznanja koja mogu koristiti u borbi protiv pranja novca,

⁸⁴ Konvenciju UN protiv nezakonitog prometa drogama i psihotropnim tvarima, Konvenciju 141. VE o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom iz 1990., 40+8 Preporuka *FATF*-a, Direktive EZ i dr.

⁸⁵ Mijatović, Željko; Cindori Sonja, O sprječavanju pranja novca, *Računovodstvo, revizija i financije*, br.5, 2004. str. 69.

⁸⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca (*Narodne novine* 117/03).

⁸⁷ *FATF* je nakon 11. rujna 2001., dakle nakon terorističkih napada na SAD, donio 8 Preporuka koje se odnose na sprječavanje financiranja terorizma, a 2004. i 9. Preporuku.

⁸⁸ Cindori, *op.cit.* (bilješka 69) str. 62.

a mogu i utjecati na stranke glede poštivanja propisa u režimu sprječavanja pranja novca i na taj način unaprijediti sustav sprječavanja pranja novca.⁸⁹ Od nastupa izmjena 2003. samostalne profesije imale su obvezu obavješćivanja Ureda o sumnji na pranje novca kada u svom radu obavljaju financijsku transakciju ili transakciju povezanu s imovinom ako sumnjaju na pranje novca. Time je propisana dužnost poreznim savjetnicima da obavijeste Ured kada prilikom obavljanja rada iz svog djelokruga utvrde u vezi s određenim transakcijama sumnju na pranje novca.⁹⁰ Novim izmjenama nadodan je članak 9a. koji je samostalne profesije odvojio od ostalih obveznika zbog specifičnosti njihove djelatnosti. Za samostalne profesije zakonodavac je predvidio da nisu dužni obavješćivati Ured o gotovinskim transakcijama do određenog iznosa⁹¹, već samo ako sumnjaju na pranje novca. No, postoji iznimka za odvjetnike i odvjetnička društva, ne i ostale samostalne profesije, prema kojoj nisu obvezni prijaviti sumnjivu transakciju Uredu kada zastupaju stranku u sudskom ili upravnom postupku, što je kasnije izmijenjeno.⁹² Ako stranka od poreznih savjetnika ili druge samostalne profesije zatraži savjet u vezi pranja novca, dužni su to prijaviti Uredu.^{93 94}

Nakon izmjene međunarodne legislative donošenjem Treće direktive, nastupila je izmjena ZSPN na nacionalnoj razini, a Republika Hrvatska donijela je 2008. novi Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (u nastavku teksta: ZSPNFT) koji je stupio na snagu 2009.⁹⁵ Novi zakon izjednačio je sve obveznike provedbe mjera i radnji za sprječavanje pranja novca navevši ih u istom članku te propisao mjere i radnje za sprječavanje pranja novca koje uključuju provedbu dubinske analize stranke, obavješćivanje Ureda o sumnjivim transakcijama

⁸⁹ Masnjak, Boris, Računovođe, Revizori, Porezni savjetnici, odvjetnici i javni bilježnici u sustavu sprječavanja pranja novca, *Računovodstvo, revizija i financije*, 2009, str. 51.

⁹⁰ Čl. 9a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca).

⁹¹ Gotovinska transakcija do određenog iznosa je svaka transakcija u gotovini prilikom koje obveznik stranci daje gotov novac ili ga stranka od obveznika prima u iznosu od 105 000kn ili višem kada je obveznik dužan provesti identifikaciju stranke ili u iznosu od 200 000kn ili višem, kada je obveznik dužan transakciju prijaviti Uredu.

⁹² Čl. 9a. st. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca.

⁹³ Čl. 9a. st. 4. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca).

⁹⁴ Cindori, *op.cit.* (bilješka 4) str. 115-117.

⁹⁵ Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (*Narodne novine* 87/2008).

ili o traženju savjeta u vezi pranja novca.⁹⁶ No, porezni savjetnici i ostale samostalne profesije imaju obvezu provoditi mjere i radnje i postupati prema odredbama ZSPNFT kada pomažu u planiranju ili provođenju transakcija za stranku.⁹⁷ Prema odredbi novog zakona porezni savjetnici imaju obvezu odmah prijaviti Uredu sumnjive transakcije i situacije kada stranka od njih zatraži savjet u vezi pranja novca, čime je zadržana odredba ZSPN.⁹⁸ No, međutim to se ne primjenjuje na podatke koje porezni savjetnici i ostale samostalne profesije dobiju od stranke ili prikupe o stranci prilikom utvrđivanja pravnog položaja stranke ili zastupanja stranke u sudskom ili u vezi sa sudskim postupkom, a što uključuje i savjet u vezi predlaganja ili izbjegavanja sudskog postupka i to bez obzira jesu li podaci prikupljeni ili dobiveni prije, u tijeku ili nakon sudskog postupka.⁹⁹ Dakle u navedenim slučajevima nisu obvezni obavješćivati Ured o sumnji na pranje novca. Time izuzetak od prijave sumnjivih transakcija obuhvaća samo sudski postupak, a ne više i upravni te su obuhvaćene i ostale samostalne profesije koje mogu sudjelovati u sudskom postupku, time i porezni savjetnici, a ne samo odvjetnici i odvjetnička društva.¹⁰⁰

2. Novom izmjenom međunarodne legislative tj. donošenjem Četvrte i Pete direktive, izmijenjeno je i nacionalno zakonodavstvo donošenjem novog Zakona 2017., a njegova izmjena i dopuna nastupila je 2019. Time su u nacionalno zakonodavstvo preuzete navedene Direktive. Što se tiče položaja poreznih savjetnika, novi Zakon zadržao je izjednačeni položaj „klasičnih“ obveznika i samostalnih profesija, navodeći sve obveznike provedbe mjera i radnji sprječavanja pranja novca u istom članku.¹⁰¹ Dakle svi obveznici, time i porezni savjetnici u cilju sprječavanja pranja novca obvezni su pri obavljanju djelatnosti ispunjavati obveze

⁹⁶ Čl. 2 ZSPNFT.

⁹⁷ V. više u čl.52 ZSPNFT.

⁹⁸ Čl. 54 ZSPNFT u skladu s čl. 9a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca (NN, 117/03).

⁹⁹ Čl. 55 st. 1 ZSPNFT (Narodne novine 87/2008).

¹⁰⁰ Cindori, op.cit. (bilješka 4) str. 118-121.

¹⁰¹ V. više u čl. 9 Zakona (Narodne novine, 108/17, 39/19).

propisane Zakonom. Obveze obuhvaćaju izradu procjene rizika od pranja novca, provedbu mjera dubinske analize stranke¹⁰², provedbu mjera za sprječavanje i otkrivanje pranja novca u poslovnim jedinicama i društvima u kojima obveznik ima većinski udio ili većinsko pravo u odlučivanju, a koje imaju sjedište u dr. državi članici ili trećoj državi, omogućavanje stručnog osposobljavanja, izradu i dopunu liste indikatora¹⁰³ za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija¹⁰⁴ za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca, obavještanje i dostavu Uredu informacija o transakcijama, čuvanje i zaštitu podataka, vođenje evidencije.¹⁰⁵ Zakonom je kao jedna od najvažnijih mjera za sprječavanje i otkrivanje pranja novca propisana obveza provođenja dubinske analize stranke prilikom svake povremene transakcije u iznosu od 105 000kn i višem, ako postoji sumnja u vjerodostojnost podataka o stranci i uvijek prilikom sumnjive transakcije i osobe za koje postoji sumnja na pranje novca, bez obzira na iznos.¹⁰⁶ U slučaju da porezni savjetnici i ostali obveznici koji obavljaju profesionalne djelatnosti ne mogu provesti mjeru dubinske analize stranke mogu i dalje uspostaviti poslovni odnos ili obaviti transakciju, odnosno ne moraju prekinuti uspostavljeni poslovni odnos u slučajevima kada utvrđuju pravni položaj stranke ili brane ili zastupaju stranku u sudskim postupcima, uključujući davanje savjeta o pokretanju i izbjegavanju sudskog postupka, što ne vrijedi za ostale obveznike iz čl. 9.¹⁰⁷ Još jedna od važnijih mjera za sprječavanje pranja novca odnosi se

¹⁰² Dubinska analiza stranke obuhvaća mjere utvrđivanja identiteta stranke i provjeru njezina identiteta na osnovi dokumenata, utvrđivanja identiteta stvarnog vlasnika stranke i poduzimanje mjera za provjeru identiteta stvarnog vlasnika stranke, prikupljanja podataka o namjeni i prirodi poslovnog odnosa i stalno praćenje poslovnog odnosa. Vidjeti više u čl. 15. st.1. t.1-4 Zakona.

¹⁰³ Prema listi indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i osoba u vezi kojih postoji razlog za sumnju na pranje novca obavlja se procjena rizika za stranke za koje porezni savjetnici obavljaju poslove poreznog savjetovanja. Predstavljaju kriterije prema kojima porezni savjetnici procjenjuju što je sumnjivo i u kojim slučajevima je potrebno obavijestiti Ured.

¹⁰⁴ Prema čl. 56. st. 6 Zakona sumnjivom transakcijom smatra se svaka pokušana ili obavljena gotovinska i bezgotovinska transakcija, bez obzira na vrijednost, ako je ispunjen neki od razloga:

- obveznik zna, sumnja ili ima razloga za sumnju da je transakcija povezana sa sredstvima iz kriminalnih djelatnosti
- prema indikatorima za prepoznavanje sumnjivih transakcija se upućuje na razloge za sumnju na pranje novca
- ako transakcija odgovara tipologijama pranja novca
- ako obveznik procjeni da transakcija upućuje na sumnju na pranje novca.

¹⁰⁵ V. više u čl. 11 Zakona.

¹⁰⁶ Čl. 16 st. 1 Zakona.

¹⁰⁷ Čl. 19 st. 3 Zakona.

na obavještanje Ureda o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama te su prema tome porezni savjetnici i ostale samostalne profesije obvezni prilikom obavljanja poslova iz vlastitog djelokruga obavješćivati Ured o navedenom.¹⁰⁸ No, propisana je iznimka prema kojoj nisu obvezni obavijestiti Ured o sumnjivoj transakciji tj. glede podataka koje dobiju ili prikupe o stranci kada utvrđuju pravni položaj stranke, brane ili zastupaju stranku u vezi sa sudskim postupkom, a što uključuje savjetovanje za predlaganje ili izbjegavanje sudskih postupaka, bez obzira jesu li podaci prikupljeni ili dobiveni prije, tijekom ili nakon sudskog postupka.¹⁰⁹ U slučaju da stranka od poreznog savjetnika zatraži savjet u vezi s pranjem novca, tada je uvijek dužan obavijestiti Ured odmah, a najkasnije sljedeći radni dan računajući od dana kada je stranka zatražila takav savjet.¹¹⁰

Što se tiče prijava gotovinskih transakcija, za sve obveznike iz čl. 9 propisana je dužnost obavješćivanja Ureda o transakciji koja se provodi u gotovini u vrijednosti od 200 000kn i većoj u roku od tri dana od obavljanja transakcije.¹¹¹

U nabrojanju obveza poreznih savjetnika prema Zakonu bila je spomenuta i obveza čuvanja i zaštite podataka koje prikupe sukladno Zakonu, tako da ih ne smiju otkriti stranci ili trećoj osobi. No, Zakon je predvidio iznimku glede dostave prikupljenih informacija Uredu. Stoga dostava navedenih podataka Uredu neće predstavljati povredu profesionalne tajne.¹¹² Kao jedna od obveza propisanih Zakonom je i ustrojstvo evidencije i čuvanja dokumentacije, prema kojoj porezni savjetnici i ostali obveznici imaju dužnost čuvanja podataka i informacija deset godina računajući od prestanka poslovnog odnosa ili obavljanja transakcije, dok dokumentaciju o usavršavanju i izobrazbi pet godina od izobrazbe i usavršavanja.¹¹³ Nadzor nad poreznim

¹⁰⁸ Čl. 57 st. 2 Zakona.

¹⁰⁹ Čl. 58 st. 1 Zakona.

¹¹⁰ Čl. 57 st. 3 Zakona.

¹¹¹ Čl. 61 st. 1 Zakona.

¹¹² V. više u čl. 74, čl. 77 Zakona.

¹¹³ Čl. 79 st. 1, st. 3 Zakona.

savjetnicima i ostalim samostalnim profesijama u pogledu izvršavanja mjera i radnji propisanih Zakonom obavlja Financijski inspektorat kao jedno od tijela nadzora.¹¹⁴

4.2.2 Značaj poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca

S obzirom na prethodno opisanu djelatnost poreznih savjetnika, odnosno činjenicu da imaju uvid u srž poslovanja stranke, jasno je zašto ih je zakonodavac uvrstio u sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca. No, koliki je njihov stvaran doprinos unutar sustava sprječavanja pranja novca možemo dobiti samo uvidom u statističku analizu prijavljenih sumnjivih transakcija od strane poreznih savjetnika.¹¹⁵

Stoga će u ovom dijelu rada biti prikazana statistička analiza¹¹⁶ koju provodi Ured¹¹⁷, koja će obuhvaćati analizu sumnjivih transakcija prijavljenih od strane samostalnih profesija. Usporedbom broja prijavljenih sumnjivih transakcija različitih kategorija samostalnih profesija dobiti ćemo odgovor na pitanje da li su svi pripadnici samostalnih struka jednako podložni pranju novca te koliki je stvarni značaj poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca. Naposljetku će biti prikazana i Izvješća *Moneyvala* kako bi procijenili značaj poreznih savjetnika u Republici Hrvatskoj u odnosu na neke od navedenih europskih država.

¹¹⁴ Prema čl. 81 Zakona osim Financijskog inspektorata tijela nadzora nad obveznicima su Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga i Porezna uprava.

¹¹⁵ Cindori, op. cit. (bilješka 75) str. 818.

¹¹⁶ Statističke analize Ureda su važne jer na temelju njih Ured donosi Izvješća koja ukazuju na recentne modalitete i tehnike, a rezultiraju preporukama glede prevencije. Na taj način ostvaruje se povećanje učinkovitosti sustava sprječavanja pranja novca.

Vidjeti više u Cindori, Sonja, op.cit. (bilješka 71) str. 126-128.

¹¹⁷ Ured za sprječavanje pranja novca je financijsko-obavještajna jedinica RH nadležna za primanje i analiziranje obavijesti o sumnjivim transakcijama i drugih informacija propisanih Zakonom i na temelju njega donesenim podzakonskim aktima u vezi s pranjem novca, povezanim predikatnim kaznenim djelima i financiranjem terorizma.

V. više <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/ured-za-sprjecavanje-pranja-novca/143>.

4.2.2.1. Prijave sumnjivih transakcija samostalnih profesija u Republici Hrvatskoj

U ovom dijelu biti će prikazana tablica prijavljenih sumnjivih transakcija Uredu od strane samostalnih profesija u razdoblju od 2015. do 2020. prema kojoj će se naposljetku izvesti zaključak o riziku i značaju samostalnih profesija u sustavu sprječavanja pranja novca.

TABLICA 1 Broj prijava sumnjivih transakcija samostalnih profesija u Republici Hrvatskoj

GODINE	JAVNI BILJEŽNICI	ODVJETNICI	RAČUNOVOĐE	POREZNI SAVJETNICI
2015	11 (1,43%)	2 (0,26%)	1 (0,13%)	- (0%)
2016	5 (0,58%)	4 (0,46%)	3 (0,35%)	- (0%)
2017	4 (0,54%)	0 (0%)	0 (0%)	- (0%)
2018	4 (0,54%)	- (0%)	12 (1,61%)	- *(prema Izvješću Ureda: Društva za porezno savjetovanje: 12) (1,61%)
2019	5 (0,54%)	4 (0,43%)	- (0%)	- (0%)
2020	3 (0,12%)	1 (0,04%)	2 (0,08%)	- (0%)
ZBROJ	32	11	18	0

Izvor: Godišnja izvješća Ureda za sprječavanje pranja novca ^{118 119 120 121 122 123}, Izvješća Moneyvala¹²⁴

¹¹⁸ Godišnje izvješće Ureda za 2015. <https://mfin.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202015.%20godinu.pdf> str. 26, 27.

¹¹⁹ Godišnje izvješće Ureda za 2016. <https://mfin.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202016.%20godinu.pdf> str. 26, 27.

¹²⁰ Godišnje izvješće Ureda za 2017. <https://mfin.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202017.%20godinu.pdf> str. 26, 27.

¹²¹ Godišnje izvješće Ureda za 2018. <https://mfin.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202018.%20godinu.pdf> str. 30, 31.

¹²² Godišnje izvješće Ureda za 2019. <https://mfin.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202019> str. 30, 31.

¹²³ Godišnje izvješće Ureda za 2020. <https://mfin.gov.hr/UserDocImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202020.%20godinu.pdf> str. 19.

¹²⁴ Izvješća Moneyvala, peti krug evaluacije 2021. na <https://www.coe.int/en/web/moneyval/jurisdictions>.

U tablici su prikazane prijave sumnjivih transakcija Uredu u razdoblju od 2015. do 2020. po obveznicima samostalnih profesija te je ujedno prikazan i postotak prijava sumnjivih transakcija od strane javnih bilježnika, odvjetnika, računovođa i poreznih savjetnika tj. Društava za porezno savjetništvo unutar ukupnog postotka prijava svih obveznika. U Izvješćima Ureda od 2015. do 2017. bio je dan zajednički prikaz prijava sumnjivih transakcija od strane pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja, no uvidom u Izvješća *Moneyvala* moglo se je vidjeti da su sve prijave u tom razdoblju bile od strane računovođa, a niti jedna od strane poreznih savjetnika. Izvješće Ureda za 2018. uvelo je kao kategoriju Društva za porezno savjetovanje od kojih je zabilježeno u toj godini 12 prijava sumnjivih transakcija, a u 2019 niti jedna prijava.

Usporedbom zbroja prijava sumnjivih transakcija pojedinih samostalnih profesija u navedenom periodu možemo zaključiti da su javni bilježnici imali najveći broj prijava (32), zatim slijede računovođe (18), odvjetnici (11) i naposljetku porezni savjetnici s niti jednom prijavom, izuzevši 2018. kada su Društva za porezno savjetništvo imala 12 prijava sumnjivih transakcija. Stoga prema navedenim postocima u tablici možemo zaključiti da samostalne profesije imaju nizak udio prijava sumnjivih transakcija unutar ukupnog zbroja zaprimljenih sumnjivih transakcija od svih obveznika. Prema navedenim statističkim podacima može se zaključiti da porezni savjetnici u Republici Hrvatskoj imaju nizak rizik za pranje novca, za razliku od ostalih samostalnih profesija.

4.2.2.2. Prijave sumnjivih transakcija poreznih savjetnika na međunarodnoj razini

Uvidom u Izvješća *Moneyvala* kroz učestalost i količinu tj. broj prijavljenih sumnjivih transakcija može se procijeniti značaj poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca

različitih država. Na taj način možemo usporediti značaj poreznih savjetnika u Republici Hrvatskoj prema drugim državama.

U ovom radu obuhvaćena su Izvješća *Moneyvala*, petog kruga evaluacije 2021. za pet različitih zemalja; Hrvatsku, Bugarsku, San Marino, Poljsku i Lichtenstein, za period od 2015. do 2020.

TABLICA 2 Prikaz prijava sumnjivih transakcija od strane poreznih savjetnika u nekoliko zemalja

DRŽAVE	2015	2016	2017	2018	2019	2020
BUGARSKA	-	-	-	-	-	-
HRVATSKA	-	-	-	-	-	-
LICHTENSTEIN	-	-	-	-	-	-
SAN MARINO	-	-	-	-	-	-
POLJSKA		12*	12*	2*	8*	17*

Izvor: *Izvješća Moneyval* ^{125 126 127 128 129}

Prema Izvješćima *Moneyvala* petog kruga evaluacije za 2021. u Bugarskoj, Hrvatskoj, Lichtensteinu, San Marinu možemo vidjeti da porezni savjetnici nisu podnijeli niti jednu prijavu sumnjivih transakcija u razdoblju od 2015. do 2020. * Za Poljsku u razdoblju 2016. do 2020. podaci o prijavama sumnjivih transakcija za računovođe i porezne savjetnike zbrojeni su i prikazani zajedno. Stoga u slučaju Poljske ne možemo razlučiti koliki broj prijavljenih sumnjivih transakcija navedenih u tablici otpada na računovođe a koliki na porezne savjetnike.

¹²⁵ Izvješće *Moneyvala* za Bugarsku <https://rm.coe.int/moneyval-2022-1-mer-bulgaria/1680a70913> str. 63, 64.

¹²⁶ Izvješće *Moneyvala* za Hrvatsku <https://rm.coe.int/moneyval-2021-24-mer-hr-en/1680a56562> str. 70.

¹²⁷ Izvješće *Moneyvala* za Lichtenstein <https://rm.coe.int/moneyval-2022-6-mer-liechtenstein/1680a71000> str. 63.

¹²⁸ Izvješće *Moneyvala* za San Marino <https://rm.coe.int/moneyval-2021-3-mer-san-marino/1680a2ce2a> str. 54.

¹²⁹ Izvješće *Moneyvala* za Poljsku <https://rm.coe.int/moneyval-2021-25-mer-pl-en/1680a55b9a> str. 63.

Analizom 5 zemalja može se uočiti da niti jedan porezni savjetnik analiziranih država nije prijavio sumnjivu transakciju, izuzevši Poljsku gdje je nemoguće razlučiti broj prijava računovođa od broja prijava poreznih savjetnika.

Prema broju prijava sumnjivih transakcija i na međunarodnoj razini možemo zaključiti da porezni savjetnici ulaze u kategoriju niskog rizika za pranje novca. Prema podacima može se zaključiti da europske statistike ne odudaraju od domaće statistike u pogledu prijava sumnjivih transakcija poreznih savjetnika.

5. ZAKLJUČAK

Pranje novca je vrlo složeni proces prisutan kako na međunarodnoj razini, tako i na domaćoj razini dugi niz godina. S obzirom da su u počecima „perači“ novca koristili financijski sektor, tako se najprije uspostavio sustav prevencije pranja novca u tom sektoru. To je ujedno bio jedan od razloga zašto su se „perači“ novca okrenuli alternativnim načinima prikriivanja nezakonitog izvora novca te se stoga okreću samostalnim profesijama koje rade s velikom količinom novca. To je bio jedan od glavnih razloga zašto su porezni savjetnici zajedno s ostalim samostalnim profesijama najprije na međunarodnoj razini bili uvršteni u sustav sprječavanja pranja novca, a zatim je i Republika Hrvatska mijenjala domaću legislativu te uvrstila porezne savjetnike i samostalne profesije u obveznike provedbe mjera i radnji za sprječavanje i otkrivanje pranja novca. Još jedan od razloga uvrštavanja poreznih savjetnika u sustav prevencije pranja novca je njihova djelatnost jer se smatralo da mogu doprinijeti sustavu sprječavanja pranja novca putem uvida u porezna pitanja stranke i preko nadzora pravilnosti vođenja poreznih evidencija radi izrade poreznih prijava.¹³⁰ Međutim sve navedeno ne govori ništa o tome koliki je stvarni značaj poreznih savjetnika, a što je u ovom radu prikazano kroz analizu domaćih sumnjivih

¹³⁰ Cindori, op.cit. (bilješka 4) str. 123.

transakcija prijavljenih Uredu od strane poreznih savjetnika i stranih statističkih podataka iz Izvješća *Moneyvala*. Na temelju analize domaćih i stranih podataka mogao se donijeti zaključak kako porezni savjetnici i u Republici Hrvatskoj i drugim navedenim europskim zemljama, ponajprije Bugarskoj, San Marinu, Poljskoj, Lichtensteinu ulaze u kategoriju niskog rizika za pranje novca.

Nakon što je zakonodavac uvrstio porezne savjetnike u obveznike provedbe mjera i radnji za sprječavanje pranja novca, autori poput Cindori¹³¹ provodili su analize prijavljenih sumnjivih transakcija od strane poreznih savjetnika ne bi li objasnili značaj i opravdanost poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca te je zaključak bio isti, ulazili su u kategoriju niskog rizika pranja novca kao i danas. Stoga možemo pretpostaviti da će i u budućnosti imati takav značaj, a što će u narednim godinama potvrditi izvješća Ureda.

¹³¹ Cindori, op. cit. (bilješka 75) str. 818-820 ; id., op. cit. (bilješka 4) str. 124-128.

6. LITERATURA

KNJIGE:

- 1) Gilmore, William C., Dirty money: The evolution of money laundering countermeasures, 1999.
- 2) Cindori, Sonja, Sustav sprječavanja pranja novca, Zagreb, 2010.
- 3) Jelčić, Božidar; Lončarić Horvat, Olivera; Šimović, Jure; Arbutina, Hrvoje; Mijatović, Nikola, Financijsko pravo i financijska znanost, Narodne novine 2008.
- 4) Šimović, Jure; Arbutina, Hrvoje; Mijatović, Nikola; Rogić Lugarić, Tereza; Cindori, Sonja: Hrvatski fiskalni sustav, Narodne novine, Zagreb, 2010.
- 5) Cindori, Sonja, Sustav sprječavanja pranja novca: nove prijetnje globalnoj sigurnosti, Zagreb, 2020.

ČLANCI:

- 1) Katušić-Jergović, S, Pranje novca (pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, vol 14, broj 2/2007
- 2) Maroš, Ivica, Mjesto i uloga ureda za sprječavanje pranja novca, Računovodstvo i financije, 5/2001
- 3) Mijatović, Nikola, Porezno savjetništvo, Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb, 7/2008
- 4) Bejaković, Predrag, Pranje novca, Financijska praksa, 21(3), 1997.
- 5) Proklin, Petar; Hadrović, Blaženka; Proklin, Marina, Pranje novca i prijevare: novi izazovi u računovodstvu i reviziji, Ekonomski vjesnik, br.1,2(15), 2002.
- 6) Cindori, Sonja, Procjena stupnja rizika poreznih savjetnika u sustavu sprječavanja pranja novca, Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka, br. 2, 809-827, 2010.
- 7) Petrović Tajana, Inicijativa međunarodnih organizacija u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma, izlaganje sa znanstvenog skupa 2021.
- 8) Giunio, Miljenko, Prevenција i sankcija pranja novca, Pravo u gospodarstvu, vol.37, 1998.
- 9) Pedić, Žana, Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprječavanja pranja novca, Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka, br. 1, 2010.
- 10) Rogić Lugarić, Tereza, Porezni savjetnici: zamagljen identitet, velika očekivanja, Društvena istraživanja, 25, 2015.
- 11) Cindori, Sonja, Mjesto i uloga poreznih savjetnika u procesu suzbijanja pranja novca, Zbornik radova u povodu 80. godišnjice života prof. emeritusa Božidara Jelčića, Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb, 2010.
- 12) Cindori, Sonja, Sustav sprječavanja pranja novca, Financijska teorija i praksa, vol. 31 no. 1, 2007.
- 13) Cindori, Sonja, Pranje novca: Korelacija procjene rizika i sumnjivih transakcija, Repozitorij Instituta za javne financije, 2012.
- 14) Pezer Blečić, Slavica, Aktualnosti u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (Promjena međunarodnog regulatornog okvira), Hrvatska gospodarska komora
- 15) Mijatović, Željko; Cindori, Sonja, O sprječavanju pranja novca, Računovodstvo, revizija i financije, br. 5, 2004.
- 16) Masnjak, Boris, Računovođe, Revizori, Porezni savjetnici, odvjetnici i javni bilježnici u sustavu sprječavanja pranja novca, Računovodstvo, revizija i financije, 2009.

PRAVNI IZVORI:

- 1) Konvencija Ujedinjenih Naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih tvari, (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 4/94)
- 2) Direktiva 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca, 2005.
- 3) Direktiva 91/308/EEC o sprječavanju korištenja financijskog sektora u svrhu pranja novca, OJ L 166, 1991.
- 4) Direktiva 2001/97/EC kojom se mijenja direktiva 91/308/EEC o sprječavanju korištenja financijskog sektora u svrhu pranja novca OJ L 166, 2001.
- 5) Direktiva 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ, OJ L 141, 5. lipnja 2015.
- 6) Direktiva 2018/843 od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2015/849 o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU, OJ L 156, 30. svibnja 2018.
- 7) Zakon o poreznom savjetništvu (Narodne novine , 127/00, 76/13, 115/16)
- 8) Zakon o sprječavanju pranja novca (Narodne novine 69/1997)
- 9) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca (Narodne novine 117/03)
- 10) Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine 87/ 2008)
- 11) Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Narodne novine 108/17, 39/19)
- 12) Statut Hrvatske komore poreznih savjetnika (Narodne novine 4/2018-142)

INTERNETSKI IZVORI:

- 1) <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202015.%20g%20odinu.pdf>
- 2) <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202016.%20g%20odinu.pdf>
- 3) <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202017.%20g%20odinu.pdf>
- 4) <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202018.%20g%20odinu.pdf>
- 5) <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202019>
- 6) <https://mfin.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/o-ministarstvu/ustrojstvo//Godisnje%20izvjesce%20o%20radu%20Ureda%20za%202020.%20g%20odinu.pdf>
- 7) <https://rm.coe.int/moneyval-2022-1-mer-bulgaria/1680a70913>
- 8) <https://rm.coe.int/moneyval-2021-24-mer-hr-en/1680a56562>
- 9) <https://rm.coe.int/moneyval-2022-6-mer-liechtenstein/1680a71000>
- 10) <https://rm.coe.int/moneyval-2021-3-mer-san-marino/1680a2ce2a>
- 11) <https://rm.coe.int/moneyval-2021-25-mer-pl-en/1680a55b9a>

- 12) US Department of State, International Narcotics Control Strategy Report, Washington, D. C., 1994, at p. 472.
- 13) <https://hkps.hr/o-komori/>
- 14) United Nations Office on Drugs and Crime, <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>
- 15) https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf

SUMMARY AND KEY WORDS

This thesis will firstly explain the concept of money laundering, development of money laundering through history and the process of money laundering through its various stages. In recent years the focus of money launderers has shifted from the financial sector to independent professions and therefore independent professions, including tax advisors were included in the money laundering prevention system.

It will also be explained the rights and obligations of tax advisors according to the Law on tax consultancy and the Chamber of tax advisors.

The thesis also states the legislative framework of independent professions in the money laundering system at the international level and later at the national level, with a bigger focus on the Law on preventing money laundering and financing of terrorism.

Finally, a statistical analysis of the reported suspicious transactions from tax advisors was provided in order to be able to conclude their importance in the money laundering prevention system.

KEY WORDS: money laundering, tax advisors, Chamber of tax advisors, money laundering prevention system, suspicious transactions, Law on preventing money laundering and financing of terrorism, Law on tax consultancy

